

На основу члана 7. Закона о унутрашњим пословима ("Службени гласник РС", бр. 44/91, 79/91, 54/96, 25/2000 и 8/2001),
Министар унутрашњих послова доноси

УПУТСТВО О ПОЛИЦИЈСКОЈ ЕТИЦИ И НАЧИНУ ОБАВЉАЊА ПОСЛОВА ПОЛИЦИЈЕ

1. У обављању полицијских послова и обуци за њихово обављање, односно извршавању закона и других прописа о полицији, припадници Министарства унутрашњих послова (у даљем тексту: припадници Министарства) руководе се етичким принципима утврђеним овим упутством, у складу са Европским кодексом полицијске етике – Препоруком (2001)10 коју је усвојио Комитет министара Савета Европе 19. септембра 2001. године.

2. Заштиту уставом утврђених основних права, слобода и вредности, заштиту безбедности људи и имовине, превенцију и сузбијање криминала, откривање кривичних дела, одржавање јавног реда и мира, пружање помоћи грађанима и друге полицијске послове припадници Министарства обављају у складу са законом и међународним стандардима које је држава прихватила.

3. Припадници Министарства воде рачуна о уставом утврђеном положају према коме је Министарство самостално у вршењу Уставом и законом одређених надлежности.

4. Афирмишући полицију као савремену компоненту кривичног судства, припадници Министарства унапређују сарадњу и старају се о међусобном приближавању унутрашњих послова и правосуђа у складу са законом и, истовремено, доследно поштују самосталност и независност у раду судова и не оспоравају судске одлуке и њихово спровођење.

5. Полиција Министарства (у даљем тексту: полиција) се не залаже за законе којима би добијала судске функције или би јој се делегирала судска овлашћења, већ за законе којима се, у складу са уставом и Европском конвенцијом о људским правима, обезбеђује судска заштита основних личних права и слобода.

6. Поступање полиције по одредбама закона којима су уређени кривични, прекршајни и други поступци у којима полиција примењује тим законима утврђена овлашћења према одређеним лицима (у даљем тексту: полицијске истраге) заснива се, као минимуму, на основима сумње о почињеном или о могућем кривичном делу или прекршају, односно другом кажњивом делу.

Полиција поштује претпоставку невиности, као и права осумњиченог, окривљеног или другог лица, нарочито право да одмах буде упознато са оптужбама против њега и да припреми своју одбрану, лично или уз правну помоћ по сопственом избору.

Полиција обезбеђује објективне и поштене полицијске истраге, обзирне и примерене посебним потребама одређених лица, као што су деца и други малолетници, жене и припадници мањинских група, укључујући националне мањине и осетљива лица.

Полазећи од става 2. ове тачке, стручним смерницама обезбеђује се поштено испитивање током којег се испитивани упознаје са разлозима за испитивање, као и са осталим релевантним информацијама, о чему се води записник.

7. Полиција води рачуна о посебним потребама које имају сведоци, спроводи правила њихове заштите и подршке током поступка, посебно у случајевима када постоји опасност од застрашивања сведока.

Полиција, без било какве дискриминације, обезбеђује потребну подршку, помоћ и информације жртвама кривичних дела.

У току полицијске истраге полиција обезбеђује превођење, када је то потребно.

8. Поштујући улогу адвоката, припадници полиције се не мешају у њихов рад, нити их на било који начин ометају у кривичном поступку као браниоце или у другом поступку. Кад је то могуће, пружају им помоћ, нарочито у случајевима у којима се ради о лицима лишеним слободе.

9. Законом утврђеном спољном контролом полиције, коју спроводе законодавни, извршни и судски органи, обезбеђује се одговорност полиције држави, грађанима и њиховим представницима.

Полиција испуњава своје обавезе у поступцима у којима се разматрају жалбе на рад полиције, као и притужбе, представке и слични поднесци који се односе на њен рад.

Полиција учествује у промовисању механизма одговорности, заснованих на комуникацији и узајамном разумевању грађана и полиције.

10. Полицијска истраживања, самостална и у организацији других државних или недржавних субјеката, полиција промовише и подстиче у складу са укупним активностима које у овом погледу предузима Република Србија.

Сагласно ставу 1. ове тачке, полиција учествује и у подршци међународној сарадњи у вези са питањима полицијске етике и људских права коју пружа Република Србија.

11. На захтев надлежних органа и по сопственој иницијативи полиција пружа потребне податке и припрема извештаје, друге материјале и предлоге у вези са промовисањем и применом етичких и других принципа из овог упутства, као и препорука са којима су они усклађени – садржаним у Европском кодексу полицијске етике.

12. У складу са самосталношћу Министарства, припадници су одговорни за његову оперативну независност у извршавању полицијских задатака у односу на друге органе.

13. Старајући се о препознатљивости у односу на припаднике других органа, припадници Министарства се у складу са законом легитимишу током интервенције, односно пружају доказ о свом статусу и службеним својствима и воде рачуна о личној одговорности за непосредно предузете службене радње и за наређења издата потчињенима.

14. Припадници Министарства своје дужности испуњавају придржавајући се принципа законитости, пружајући подршку владавини права, штитећи правни поредак и његове институције и обезбеђујући остваривање људских права и слобода у складу са одредбама Устава и закона, са Универзалном декларацијом о људским правима и са другим међународним актима у области права човека које се држава обавезала да примењује.

15. У свом раду припадници Министарства руководе се начелом непристрасности у извршавању закона без обзира на национално или етничко порекло, расу, језик и друштвени положај онога на кога закон треба применити, на његова политичка, верска и филозофска уверења, или на његове године, брачно стање, пол, или какву физичку или психичку ману.

У обављању послова припадници Министарства опходе се пристојно и одговорно према грађанима на улици, шалтеру, граничном прелазу и на другом месту вршења службене радње.

У комуникацији са грађанима припадници Министарства поштују људску личност и достојанство и чувају углед Министарства.

Оспособљавање за поступање у складу са ст. 1. до 3. ове тачке саставни је део обуке припадника Министарства.

16. У оквиру послова свог радног места, припадник Министарства предузима кад год је то могуће све неопходне мере и активности које ће омогућити грађанима несметано и ефикасно остваривање њихових права, обавеза и интереса.

Послове за које је задужен припадник Министарства настоји да обавља максимално професионално – по правилима струке, савесно, непристрасно и дисциплиновано.

17. Никоме у Министарству није дозвољено да нареди, изврши, изазива или толерише мучење или какво друго сурово и нехумано поступање којим се понижава личност човека, као ни другу радњу којом се угрожава право на живот, слободу, личну безбедност, поштовање приватног и породичног живота, окупљање и удруживање или које друго право или слобода зајемчени Европском конвенцијом о људским правима.

Припадник Министарства који би био присутан некој забрањеној радњи из става 1. ове тачке, дужан је на такав случај да укаже свом претпостављеном, Генералном инспектору и органима спољњег цивилног надзора над радом Министарства.

18. У свим својим интервенцијама (акцијама, операцијама) полиција поштује свачије право на живот.

Право појединца на приватност полиција омета само кад је то неопходно ради постизања законитог циља.

19. У складу са законом, полиција лицу лишеном слободе одмах саопштава све прописане податке који се на то лишавање слободе односе.

Лицима лишеним слободе полиција обезбеђује сигурност, здравствену заштиту, хигијенске, смештајне (светлост, вентилација) и одговарајуће услове за одмор, сходно условима утврђеним за притворена лица.

У складу са законом полиција обезбеђује лицима лишеним слободе да о њиховом лишавању слободе буду обавештена трећа лица по њиховом избору, да имају приступ правној помоћи и да их прегледа лекар, када је то могуће, по њиховом избору.

Лица лишена слободе одвајају се од других лица, а међусобно се одвајају жене и мушкарци лишени слободе, као и малолетна и пунолетна лица лишена слободе.

20. За свако лице лишено слободе полиција одговара и штити га.

Припадник Министарства коме је поверено на чување лице чије стање захтева специјалну негу, дужан је да се обрати медицинском особљу и у случају потребе да заштити живот и здравље тог лица.

21. Употреби средстава принуде, а нарочито употреби оружја, припадници Министарства прибегавају само у случајевима и под условима предвиђеним законом и другим прописима, не примењујући већу принуду од неопходне, и то само када је стриктно неопходно и у мери коју диктира реализација легитимно постављеног циља.

22. Припадник Министарства коме је поверена функција командовања одговара за наређења која издаје, за њихово извршавање и за њихове последице. Овај припадник је одговоран и за радње потчињеног кога овласти да наступа уместо њега, као и за радње које потчињени извршавају у оквиру редовних послова и добијених наређења.

23. Осим у случају ако је издато наређење чије би извршење представљало кривично дело, потчињени је дужан да се придржава наређења и инструкција претпостављеног и да лојално извршава наређења, одговара за њихово извршавање и за последице њиховог неизвршавања.

Ако оцени да извршење наређења не би представљало кривично дело, али да је наређење очигледно незаконито и може озбиљно да угрози јавни интерес, потчињени је дужан да на прописан начин на то скрене пажњу претпостављеном који је наређење издао.

Ако наређење остаје на снази, а потчињени истрајава на његовом оспоравању упркос објашњењима и тумачењима која му буду пружена, потчињени о томе реферише вишем претпостављеном коме се може обратити. Његово противљење мора бити евидентирано.

Свако одбијање да се изврши наређење повлачи одговорност потчињеног, осим ако законом није друкчије предвиђено.

24. Законито уздржавање од извршења наређења и реферисања вишем претпостављеном у смислу тачке 23. овог упутства не повлачи одговорност потчињеног, а ако би због тога био изложен позивању на одговорност или каквом другом узнемиравању, има право да се непосредно обрати министру и органу контроле рада полиције.

25. Припадник Министарства супротставља се сваком акту корупције, противправно не прибавља било коју корист за себе или другог, не прима поклоне и не бави се пословима који су неспојиви са службеном дужношћу и који би могли утицати на његов рад и нарушавати углед полиције и државе.

26. Припадник Министарства, и када није на дужности, по сопственој иницијативи пружа помоћ сваком лицу које се налази у опасности, спречава или сузбија радњу која може да наруши јавни ред и мир или да угрози живот, интегритет и имовину грађана, имовину заједнице и Уставом утврђени поредак.

27. У складу са законом, припадници Министарства штите личне податке о грађанима које Министарство прикупља, обрађује и користи ради обављања послова из свог делокруга.

28. Дужност припадника полиције је да током рада развијају своје личне способности којима се испољава исправно расуђивање, отворен став, зрелост, поштење, комуникативност и, где је потребно, вештина предвођења и управљања.

У смислу става 1. ове тачке, припадници полиције развијају и своје личне способности за разумевање друштва коме служе, а нарочито друштвених, културних и питања локалне заједнице.

29. Стручним усавршавањем, заснованим на вредностима демократије, владавине права и заштити људских права, припадници полиције развијају способности за извршавање задатака полиције.

Стручно усавршавање из става 1. ове тачке обухвата што отворенију општу обуку према друштву, примерену конкретним условима у локалној заједници, као и потребну специјалистичку, предводничку и управљачку обуку.

30. Припадници Министарства уживају иста грађанска и политичка права као и други грађани, али се придржавају и ограничења тих права потребних због извршавања функције полиције у демократском друштву, у складу са законом и Европском конвенцијом о људским правима.

31. Имајући у виду специфичан карактер полицијског посла, припадници Министарства, као државни (полицијски) службеници, уживају друштвена и економска права до максимално могуће мере, у складу са законом.

32. Припадници Министарства уживају правну и другу помоћ Министарства, у складу са законом.

33. Припадници Министарства подржавају мере и активности које се у Министарству предузимају на ефективном спровођењу у пракси етичких и других принципа утврђених овим упутством и, с тим у вези, унапређења која се односе на циљеве полиције у демократском друштву, њен правни положај и допринос владавине права, однос са правосудним органима, њену организацију, делатност и одговорност, контролу полиције, научна истраживања о полицији и на међународну сарадњу коју полиција остварује.

34. Залажући се за законитост и подржавајући владавину права, полиција доприноси да закони и извршни прописи за извршавање закона буду доступни јавности и у довољној мери јасни и прецизни.

За припаднике полиције и друге грађане обавезујући су исти закони и други прописи, а изузеци се заснивају једино на разлозима одговарајућег обављања полицијских послова у демократском друштву.

35. Полиција нема улогу затворског особља, изузев у хитним случајевима.

36. Своју унутрашњу организацију полиција поставља и унапређује на начин који промовише добре односе полиције и грађанства и, где је то могуће, ефикасну сарадњу са другим органима, агенцијама, локалним заједницама, невладиним и другим организацијама грађана, укључујући и мањинске етничке групе.

У сарадњи из става 1. ове тачке полиција се организује тако да јавности пружа објективне информације о својим активностима, без откривања поверљивих информација.

У сарадњи са средствима јавног информисања полиција поступа у складу са стручним смерницама за контакте са медијима.

37. Мере за ефикасно спречавање и борбу против корупције предузимају се на свим организационим нивоима полиције.
38. Избор кандидата и пријем на рад у полицији заснива се на личним квалификацијама и искуству кандидата које је релевантно за полицијске послове и задатке.
Лица осуђивана за тешка кривична дела не могу радити у полицији.
Поступак пријема у службу заснива се на објективним и недискриминаторским условима за пријем, а пријем врши после потребног тестирања кандидата. Политиком пријема тежи се пријему на рад мушкараца и жена из различитих друштвених група, укључујући етничке мањинске групе, са крајњим циљем да припадници полиције одражавају структуру друштва коме служе.
39. Опште полицијско образовање оријентисано је тако да буде што је могуће више отворено према друштву.
Практична обука на свим нивоима о примени принуде и њеним ограничењима заснива се на принципима садржаним у уставу, закону и међународним уговорима, нарочито у Европској конвенцији о људским правима.
Полицијско образовање у потпуности уважава потребу борбе против расизма и ксенофобије.
40. Припадници Министарства не понашају се на начин који штети угледу службе.
41. Припадници Министарства не примењују овлашћења у сврхе за које овлашћења нису намењена, нити користе службени статус у неслужбене сврхе.
42. Дисциплинске мере изречене против припадника полиције подлежу контроли, у складу са законом.
43. Ово упутство сходно примењују и припадници резервног састава Министарства и грађани који у складу са законом пружају помоћ Министарству у обављању полицијских послова, за време ангажовања резервног састава, односно пружања помоћи.
44. Ово упутство од школске 2003/2004. године биће, као наставни садржај, обухваћено наставним програмима образовања ученика и студената полицијских школа, а у року од 30 дана од дана његовог ступања на снагу – програмима стручног усавршавања припадника Министарства.
45. Ово упутство ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном гласнику Републике Србије”.

01 број /2003

У Београду, 15. априла 2003. године

МИНИСТАР
Душан Михајловић